

■ **Οργανωτική Επιτροπή Συνεδρίου**
Organizing Committee

Z o e G a v r i i l i d o u
A n g e l i k i E f t h y m i o u
E v a n g e l i a T h o m a d a k i
Penelope Kambakis-Vougiouklis

■ **Γραμματειακή Υποστήριξη**
Secretarial Support

Ioannis Anagnostopoulos
Maria Georganta
Polyxeni Intze
Nikos Mathioudakis
Lidija Mitits
Eleni Papadopoulou
Anna Sarafianou
Elina Chadjirapa

■ **ISBN 978-960-99486-7-8**

■ **Τυπογραφική επιμέλεια**

Νίκος Μαθιουδάκης
Ελένη Παπαδοπούλου
Ελίνα Χατζηπαπά

■ **Σχεδιασμός εξώφυλλου**

Νίκος Μαθιουδάκης

■ **Copyright © 2012**

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Democritus University of Thrace

Εργαστήριο Σύνταξης, Μορφολογίας, Φωνητικής, Σημασιολογίας, *+Μόρφωση* ΔΠΘ
Laboratory of Syntax, Morphology, Phonetics, Semantics, *+MorPhoSE* DUTH

Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας
International Conference of Greek Linguistics

www.icgl.gr

**ΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ/ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ:
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ**

Θανάσης Αγάθος
Λέκτορας Φιλολογίας,
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελλάδα
thagathos@phil.uoa.gr

Βασιλική Γιαννακού
Μ.Δ.Ε., Ε.Ε.ΔΙ.Π.,
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελλάδα
vasgiannak@yahoo.gr

Βαρβάρα Δημοπούλου
Δ. φ., Γυμνάσιο
Διαπολιτισμικής
Εκπαίδευσης Αθηνών, Ελλάδα
barbara.dimopoulou@gmail.com

Μάχη Μοντζολή
Μ.Δ.Ε.,
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελλάδα
montzoli@yahoo.gr

Νικόλαος Ρουμπής
Μ. Δ. Ε.,
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελλάδα
rouniko@gmail.com

Αλίκη Τσοτσορού
Δ. φ., Ε.Ε.ΔΙ.Π., Εθνικό και
Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελλάδα
aliki_tsotsor@hotmail.co.uk

ABSTRACT

Literary texts provide the student of Modern Greek as L2 with information concerning syntactic structures, common in oral and written discourse, in journalistic and scientific discourse. Literature comprises a sample of authentic discourse and functions as a source of information for natural speakers' way of thinking, cultural and social features, writers' attitudes, aspects of creativity in language and a rich vocabulary for teaching purposes. Course books for vantage and advanced levels include prose and poetry extracts, which serve as a means for interactive exchanges in class, through a series of related socio-cultural parameters.

Λέξεις κλειδιά: διδασκαλία ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας, λογοτεχνία, πεζογραφία

1. Γενικά

Βασική μας θέση είναι ότι η λογοτεχνία αποτελεί εύλογο και επιβεβλημένο όργανο στη διδασκαλία της δεύτερης / ξένης γλώσσας, αφενός για λόγους καθαρά γλωσσικούς και αφετέρου εξαιτίας της εμπλοκής της με ζητήματα προσωπικής ανάπτυξης και πολιτισμικής συνειδητοποίησης. Οπωσδήποτε, δεν αγνοούμε τη βιβλιογραφική διαμάχη σχετικά με την αναγκαιότητα ή μη της εμπλοκής του λογοτεχνικού υλικού κατά τη διαδικασία κατάκτησης του δεύτερου, τρίτου κ.λπ. γλωσσικού κώδικα (Carter 1988, Lazar 1993, Cook 1994, Short 1996, Tucker 2006) ούτε παραγνωρίζουμε τα προβλήματα που σχετίζονται με τον απαιτητικό χαρακτήρα της λογοτεχνικής γλώσσας, τη δυσκολία επιλογής των κειμένων λόγω θέματος, έκτασης κ.λπ. (Brumfit 1981, Collie & Slater 1987, Lazar 1993), ωστόσο υποστηρίζουμε την άποψη ότι το λογοτεχνικό κείμενο μπορεί να ενισχύσει αποτελεσματικά την

κατάκτηση της δεύτερης / ξένης γλώσσας (Krashen 1985), εν προκειμένω της Νέας Ελληνικής, εφόσον η διδακτική αξιοποίησή του παρουσιάζει πολλαπλά οφέλη για τους σπουδαστές¹.

Συγκεκριμένα, από αυστηρά γλωσσική άποψη μπορεί να γίνει λόγος για αξιοποίηση λογοτεχνικού υλικού γενικά προς εμπλουτισμό του λεξιλογίου και ανάπτυξη της γλωσσικής αντίληψης (Collie & Slater 1990:3, Carter & Long 1991:2, Lazar 1993:11, Νάτσινα 2007:510-511) και της γλωσσικής ικανότητας (Pickett 1986:271) ή της «αίσθησης» της γλώσσας (Hall 2005:48), τόσο σχετικά με τις κυριολεκτικές όσο και με τις μη κυριολεκτικές / σχηματικές σημασίες και τις ιδιομορφίες της φρασεολογίας (Paran 2008, Parkinson & Reid 2000, Gibbs 1994, Collie & Slater 1987), και ειδικά για την πληρέστερη κατανόηση και κατάκτηση σύνθετων γραμματικών, συντακτικών και λεξιλογικών δομών (Widdowson, 1984:246, Lukashvili 2009:1-2).

Επιπροσθέτως, το λογοτεχνικό υλικό μπορεί να αποτελέσει το κατάλληλο υπόβαθρο για την παρουσίαση διαλέκτων, κοινωνιολέκτων, διαφορετικών επιπέδων λόγου, διακριτών κειμενικών ειδών (Maley & Duff 1990), ακόμη και παλαιότερων μορφών της γλώσσας-στόχου (Brumfit 1986:190, Hill 1986:10-11), καθώς και για την ενίσχυση της δημιουργικότητας των σπουδαστών και για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων που σχετίζονται με την πρόσληψη και την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου (Widdowson & Brumfit (1981:105, Widdowson 1984:246, Parkinson & Reid 2000:9-11, Νάτσινα 2007:511).

Παράλληλα, εφόσον το λογοτεχνικό φαινόμενο δεν περιορίζεται στο παραγόμενο αποτέλεσμα –το κείμενο–, αλλά περιλαμβάνει και τη διαδικασία πρόσληψής του, από την άποψη των πιθανών αντιδράσεων / ερμηνειών του αναγνώστη στο προτεινόμενο μήνυμα (Rifaterre 1985:137, Maley & Duff 1990), εφόσον πρόκειται δηλαδή για μορφή επικοινωνίας (Albert & Souchon 2000:181), η διδακτική αξιοποίηση του λογοτεχνικού προϊόντος σημαίνει προσωπική εμπλοκή (Doubrovsky 1985:20-23, Collie & Slater 1987:3-6) του διδάσκοντος και του διδασκόμενου, και ανάπτυξη στρατηγικών κατασκευής μιας καινούργιας υποκειμενικότητας (Πασχαλίδης 2002:321), αυτής που σχετίζεται με τη γλώσσα – στόχο. Με άλλα λόγια, το γεγονός ότι η λογοτεχνία αντλεί τη δύναμή της ουσιαστικά από το βίωμα (Alter 1985:69, Μέλλου & Χατζηδημητρίου – Παράσχου 2001:141) και απευθύνεται στο ανθρώπινο συναίσθημα παγκοσμίως (Hill 1986:7, Νάτσινα 2007:512), μπορεί να αποτελέσει αφορμή για καλλιέργεια της ευφυΐας και της κοινωνικής ευαισθητοποίησης των σπουδαστών της δεύτερης / ξένης γλώσσας (Parkinson & Reid 2000:9-11), δηλαδή για μεγαλύτερη διανοητική και ηθική ανάπτυξή τους, πέρα ή πάνω από το επίπεδο ωρίμανσης του καθενός στο πλαίσιο της μητρικής γλωσσικής κοινότητας. Υπό την έννοια αυτή το λογοτεχνικό κείμενο, ως εγνωσμένης ποιότητας αυθεντικό υλικό, λειτουργεί ως εύπλαστη πηγή περιεχομένου (Brumfit & Johnson 1979, Widdowson 1984:246), πάνω στην οποία το κάθε άτομο ή η κάθε ομάδα ατόμων έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει τα δικά της νοήματα (Maley 1989:11). Πρόκειται, στην ουσία, για μια διαδικασία δεύτερης (τρίτης κ.λπ.) κοινωνικοποίησης και προσδιορισμού καινούργιας ταυτότητας (Hall 2005:71 κ. 77), με άξονα αναφοράς τα δεδομένα που προσφέρει το κείμενο της άλλης γλώσσας.

Επιπροσθέτως, το λογοτεχνικό μάθημα στους μη φυσικούς ομιλητές έχει και σαφή διαπολιτισμική διάσταση, αφού μπορεί να λειτουργήσει ως αφορμή για την κατανόηση του πολιτισμού της γλώσσας-στόχου (Carter & Long 1991:87, Collie & Slater 1987:3-6) και για τη συνειδητοποίηση και διερεύνηση ομοιοτήτων και διαφορών πολιτισμικού χαρακτήρα (Ghosh 2002:172, Πασχαλίδης 2002:322). Αυτός ο πολιτισμικός εμπλουτισμός (Lazar 1993:17, Byram 2003) αποτελεί και το υπόβαθρο για τη δημιουργία διαλεκτικά ανοιχτής και πλουραλιστικής πολιτισμικής ταυτότητας (Αγάθος, Γιαννακού, Δημοπούλου, Μοντζολή, Ρουμπής, Τσοτσορού 2011:4-5, Hall 2005:48). Τα κείμενα που αποτελούν την πρώτη ύλη του λογοτεχνικού μαθήματος προτείνουν ουσιαστικά τρόπους ερμηνείας της πραγματικότητας (Vlaeminck 2004:82, Χοντολίδου 2002:279), περιβεβλημένους με το γλωσσικό ένδυμα της γλώσσας-στόχου (Δενδρινού, 2004:54), γι' αυτό και περιλαμβάνουν πλήθος αντιλήψεων, αξιών, ηθών, εθίμων, ιστορικών γεγονότων, ιδεολογικών στοιχείων κ.λπ. (Carter & Long 1991:2) που προσφέρονται στους σπουδαστές για δημιουργική επεξεργασία, κριτική αποκατάσταση και διαπολιτισμική ανασύνθεση.

2. Η θέση του λογοτεχνικού κειμένου στη διδασκαλία

Η διδακτική αξιοποίηση του λογοτεχνικού κειμένου εντάσσεται στην ευρύτερη διαδικασία απόκτησης γραμματισμού στη δεύτερη / ξένη γλώσσα, η οποία γίνεται αντιληπτή, στη συγκεκριμένη περίπτωση, ως αλυσίδα διαδοχικών μεταβάσεων από τον προφορικό στον γραπτό λόγο, από τον καθημερινό στον επίσημο, από τον αυθόρμητο στον επιμελημένο και από τον μη πρότυπο στον πρότυπο (Baynham

¹ Έρευνες καταγραφής των απόψεων των σπουδαστών (Yilmaz 2012: 86-99, Akyel, & Yalçin 1990:174-180) περιλαμβάνουν την ανάπτυξη των γλωσσικών και πολιτισμικών δεξιοτήτων στα αποτελέσματα της διδακτικής χρήσης της λογοτεχνίας.

1990:16-17). Στο πλαίσιο αυτό, η τριπλή οπτική γωνία στη μελέτη του διδακτικού ρόλου της λογοτεχνίας, όπως διαγράφηκε στα προηγούμενα, συγκεκριμενοποιείται στις ακόλουθες παρατηρήσεις:

α) Η ύπαρξη ενός σώματος αυθεντικού υλικού υψηλής ποιότητας αποτελεί παράγοντα εμπλουτισμού της διδακτικής διαδικασίας, εφόσον καλλιεργεί τις γλωσσικές δεξιότητες, οξύνει την ικανότητα ερμηνείας και εκτίμησης των κειμένων της δεύτερης / ξένης γλώσσας, αναπτύσσει τη φαντασία και το συναίσθημα (Rosenblatt, 1995:38,184) και γενικά επεκτείνει τα όρια της ανθρωπιστικής παιδείας. Παράλληλα, η εμπλοκή της λογοτεχνίας από τη μια πλευρά έχει την έννοια ότι αποτρέπει από το ολίσθημα της επιλογής κειμένων μόνο βάσει χρησιμότητας (όπως λ.χ. τα δημοσιογραφικά ή τα διαφημιστικά) (Σπανός 2001:195), ενώ από την άλλη ενισχύει τα κίνητρα που ωθούν τους σπουδαστές στην εκμάθηση της γλώσσας-στόχου λόγω της παγκοσμιότητας, της ποικιλίας και της πρωτοτυπίας των θεμάτων της (Lazar 1993:11, Maley 1989:11, Maley & Duff 1990).

β) Τα προϊόντα της λογοτεχνίας διακρίνονται, το καθένα ξεχωριστά, για τη μοναδικότητα και την αυτονομία τους ως προς την αναπαράσταση της εμπειρίας (Rifaterre 1985:136, Alter 1985:68), και για τον πλούτο των σημασιών, των πολιτισμικών συνυποδηλώσεων και των μηνυμάτων (Wissman Bruss 1975:349) που διαθέτουν προς μελέτη και κριτική αξιολόγηση –άρα μπορούν να εμπλουτίσουν τον γνωσιακό ορίζοντα των σπουδαστών. Ως προς αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία η προσεκτική επιλογή των κειμένων, είτε ο διδάσκων αποφασίσει να αξιοποιήσει αυτόνομα έργα ευσύνοπτου μεγέθους είτε προκρίνει τη λύση της χρήσης αποσπασμάτων². Βασικός στόχος σε κάθε περίπτωση είναι η ελεύθερη και δημιουργική χρήση της γλώσσας προς την κατεύθυνση της παραγωγής λόγου (προφορικού και γραπτού), έτσι ώστε να προκύψει πολύ εξαγόμενο υλικό από λίγο εισαγόμενο (Maley 1989:11).

γ) Ειδικότερα η αφήγηση, ως λογοτεχνικό είδος, αποτελείται από μια ακολουθία γεγονότων ή περιστατικών και πλάθει ένα σύνολο κανόνων και αξιών με μικρότερη ή μεγαλύτερη αληθοφάνεια, δηλαδή αντιστοιχίση προς τον εξωκειμενικό κόσμο (Meunier 1996:159-160). Τα γνωρίσματα αυτά συνιστούν διαρκή πρόκληση για τους σπουδαστές, υπό την έννοια ότι τους παρακινούν σε συνεχή ανακατασκευή και αναθεώρηση της εικόνας του εαυτού τους και της θέσης τους μέσα στον κόσμο, με άξονα την καινούργια πραγματικότητα που υποδεικνύει το ξενόγλωσσο κείμενο. Επιπλέον, επειδή η αφηγηματική πεζογραφία διαθέτει πλοκή και διεγείρει το ενδιαφέρον του δέκτη, συνδέεται άμεσα με την έννοια της απόλαυσης της ανάγνωσης (Hall 2005:47-57). Με άλλα λόγια, ακόμη και αν επιλεγεί η «δύσκολη» λύση της αξιοποίησης εκτενών αφηγηματικών κειμένων, προκύπτει διδακτικό όφελος για την τάξη της Νέας Ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας, εφόσον οι σπουδαστές έρχονται σε επαφή με σημαντικά έργα και ασκούνται και εθίζονται στην ανάγνωση και την ολιστική ερμηνεία τους, διαμορφώνοντας έτσι το σώμα των αναγνωστών της νεοελληνικής λογοτεχνίας του μέλλοντος³.

3. Επιδιωκόμενες δεξιότητες

Όλα τα παραπάνω αντλούν τη χρησιμότητά τους από το γενικότερο πλαίσιο των επιδιωκόμενων δεξιοτήτων –με άλλα λόγια, το τι ακριβώς επιδιώκουμε να επιτύχουμε με την εισαγωγή του λογοτεχνικού κειμένου στην τάξη της Νέας Ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας.

Μια πρώτη απάντηση στο σύνθετο αυτό ζήτημα είναι ότι η λογοτεχνία μοιάζει με οποιοδήποτε άλλο γλωσσικό διδακτικό υλικό και στοχεύει στην επέκταση της γλωσσικής ικανότητας των αλλόγλωσσων σπουδαστών, εφόσον καλλιεργεί τις δεξιότητες που σχετίζονται με την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου (Brumfit & Johnson 1979). Ειδικότερα, ωστόσο, για την περίπτωση της διδακτικής αξιοποίησης κειμένων με λογοτεχνικό περιεχόμενο, η γενική έννοια της *γλωσσικής ικανότητας* προτείνεται να εξειδικευτεί στις ειδικότερες παραμέτρους της *αναγνωστικής*, της *λογοτεχνικής* και της *διαπολιτισμικής* ικανότητας.

Πιο συγκεκριμένα, μέσω της διδασκαλίας της λογοτεχνίας επιδιώκεται να αποκτήσουν οι σπουδαστές την ικανότητα να αντιμετωπίζουν τις γλωσσικές προκλήσεις –κυρίως, αν και όχι αποκλειστικά– του αφηγηματικού κειμένου, να το διαβάζουν με ευχέρεια για να μπορούν να αντλήσουν απόλαυση από την πλοκή και το περιεχόμενό του (Hall 2005:111-113)· περαιτέρω, να αναπτύξουν τεχνικές αυτοκαθοδήγησης και αισθητήριο επιλογής της ποιοτικής αφήγησης (Sinclair 1996:140, Cook 1996:155), μέσα στον κατακλυσμό έντυπου, ηλεκτρονικού κ.λπ. υλικού της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας – *αναγνωστική ικανότητα*.

² Το ζήτημα της χρήσης αποσπασμάτων είναι εκτός των ορίων αυτής της εργασίας, αλλά προσφέρεται για μελλοντική έρευνα.

³ Προτάσεις διαχείρισης εκτενών λογοτεχνικών έργων υπάρχουν στα νέα Προγράμματα Σπουδών που εκτίθενται στην ιστοσελίδα του Ψηφιακού Σχολείου (digitalschool@minedu.gov.gr), αλλά βρίσκονται εκτός των ορίων της συγκεκριμένης εργασίας.

Από την άλλη μεριά, η εμπλοκή της λογοτεχνίας στη διδακτική της δεύτερης / ξένης γλώσσας στοχεύει στην καλλιέργεια της εκτίμησης της λογοτεχνικότητας του κάθε κειμένου (Carter 1986:110), από γλωσσική, αισθητική και διακειμενική άποψη. Αν οι σπουδαστές φτάσουν στο σημείο να αξιολογούν τα γλωσσικά πρότυπα που προτείνει το κείμενο (Carter & Long 1991:7), να διατυπώνουν υποθέσεις σχετικά με τις προθέσεις του συγγραφέα (Hill 1986:97), να κρίνουν τις υποκειμενικές απόψεις, να εξάγουν συμπεράσματα και να ανακαλύπτουν συνδέσεις με άλλα κείμενα (Hall 2005:149), τότε έχουν κατακτήσει τη *λογοτεχνική ικανότητα*. Οι Carter & Long υποστηρίζουν

Τέλος, ο απώτερος στόχος του λογοτεχνικού μαθήματος στους αλλόγλωσσους σπουδαστές πρέπει να είναι η προώθηση σημείων κατανόησης και σύγκλισης της πολιτισμικής εμπειρίας του καθενός με την αντίστοιχη των υπολοίπων (Πασχαλίδης 2002:331, Καλλιαμπέτσου-Κόρακα 2004:402), αλλά και με τον πολιτισμό της γλώσσας – στόχου, δηλαδή τον ελληνικό. Η αναγνώριση της ρευστότητας και της σχετικότητας των πολιτισμικών ταυτοτήτων και η ανασύνθεση, σε καθημερινή βάση, του πολιτισμικού υβριδίου της ξενόγλωσσας τάξης (Lazar 1993:11, Hall 2005:66) αποτελούν τον πυρήνα της *διαπολιτισμικής ικανότητας*.

4. Η λογοτεχνία στα εγχειρίδια της διδασκαλίας της Νέας Ελληνικής ως ξένης

Στο ακόλουθο κεφάλαιο θα εστιάσουμε σε όλα τα εγχειρίδια διδασκαλίας της Νέας Ελληνικής ως ξένης που περιέχουν λογοτεχνικά έργα ή αποσπάσματα από αυτά, από το 1982 ως και τις πιο πρόσφατες εκδόσεις, με σημείο εκκίνησης τα εγχειρίδια που εμπεριέχουν τις περισσότερες αναφορές στη λογοτεχνία.

Το εγχειρίδιο της Σ. Τλούπα, *Πολιτιστικό Πανόραμα - Νέα Ελληνικά και Πολιτισμός* (1994) θα μπορούσε να θεωρηθεί το πιο πλούσιο σε λογοτεχνικά αποσπάσματα, αλλά και το πιο αντιπροσωπευτικό για την παρουσίαση της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στους σπουδαστές της ελληνικής ως ξένης. Περιλαμβάνει μια ολόκληρη ενότητα αφιερωμένη στην ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Το θεωρητικό κείμενο, που προηγείται των αποσπασμάτων, έχει ως αφετηρία την περίοδο του 11ου - 12ου αιώνα. Ακολουθούν η Φραγκοκρατία, η περίοδος μετά την Άλωση και η Κρητική Λογοτεχνία (16ος-17ος αιώνας). Γίνεται ιδιαίτερη μνεία στο δημοτικό τραγούδι, στον Ελληνικό Διαφωτισμό και ακολουθεί πληροφοριακό υλικό για τον Σολωμό και του Κάλβο, τη Φαναριώτικη και την Επτανησιακή Σχολή. Ως επόμενος σταθμός προβάλλεται η γενιά του 1880, με έμφαση στον Παλαμά και αναφορά στο ηθογραφικό διήγημα. Έπεται μια γενικότερη αναφορά στη λογοτεχνία του 20ου αιώνα, ιδιαίτερα στους Καβάφη, Σικελιανό και Καζαντζάκη. Τέλος, η πορεία της νεοελληνικής λογοτεχνίας ολοκληρώνεται με τη γενιά του 1930 και τη μεταπολεμική λογοτεχνική παραγωγή. Ακολουθούν 17 δείγματα νεοελληνικής λογοτεχνικής δημιουργίας, από τον *Ερωτόκριτο* ως τον Σολωμό και τον Παλαμά και από τον Καζαντζάκη ως τη Ζατέλη.

Εξαιρετικά πλούσια σε υλικό προερχόμενο από τη λογοτεχνία είναι τα βιβλία 3 και 4 από τη σειρά *Ελληνικά για ξενόγλωσσους* (1991, 1995), των Μαυρούλια και Γεωργαντζή. Το τρίτο εγχειρίδιο περιέχει αποσπάσματα κυρίως από έργα της γενιάς του '30, αλλά δε λείπουν και αναφορές σε παλαιότερες περιόδους (Μαρκοράς, Πολυδούρη), καθώς και στη σύγχρονη λογοτεχνία (Β. Αλεξάκης, Γιάννης Κοντός). Το τέταρτο βιβλίο αποτελεί ένα εγχειρίδιο αποτελούμενο κατεξοχήν από λογοτεχνικά αποσπάσματα. Στον τομέα της ποίησης, υπάρχει μία ευρεία ποικιλία από το εναρκτήριο δείγμα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (*Ο θάνατος του Διγενή Ακρίτα*), την Κρητική Λογοτεχνία (*Ερωτόκριτος*) και την Επτανησιακή Σχολή (Σολωμός, Κάλβος, Βαλαωρίτης). Περιέχονται, επίσης, αποσπάσματα από έργα της Αθηναϊκής Σχολής (Παλαμάς) και της γενιάς του '30. Εντύπωση προκαλεί η απουσία σύγχρονων ποιητών. Από την άλλη πλευρά, στο πεδίο της πεζογραφίας υπάρχουν αποσπάσματα από τη Φαναριώτικη Σχολή, από τα *Απομνημονεύματα* του Μακρυγιάννη, αλλά και από έργα του Μυριβήλη, του Καρκαβίτσα, του Θεοτόκη και του Τριβιζά. Ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι υπάρχει και απόσπασμα από το θεατρικό έργο *Φωνάζει ο κλέφτης* του Ψαθά.

Το βιβλίο *Ανακαλύπτοντας το Κείμενο* (2009) περιέχει πλήθος λογοτεχνικών αποσπασμάτων και είναι το μόνο που εστιάζει κατά κύριο λόγο στη σύγχρονη λογοτεχνία. Σημαντικά δείγματα και σημαντικοί λογοτέχνες παρουσιάζονται σε αυτό: αποσπάσματα από το μυθιστόρημα *Ο Καπετάν-Μιχάλης* του Καζαντζάκη, αλλά και από έργα των Τσιφόρου, Σαμαράκη, Κουμανταρέα, Σ. Τριανταφύλλου, Φακίνου, Τατσόπουλου.

Αντίστοιχα, το βιβλίο *Ακολουθώντας το κείμενο* (2004) περιέχει αρκετά κείμενα με τοπιογραφικό χαρακτήρα, όλα του Ουράνη. Στο εγχειρίδιο συναντάμε, επίσης, αποσπάσματα από έργα του Θεοτοκά, της Ιορδανίδου, του Σαμαράκη, του Ταχτσή και της Δούκα.

Στο εγχειρίδιο *Περισσότερα Ελληνικά* (1982) συναντάμε έναν λαϊκό μύθο (*Οι δώδεκα μήνες και το βαρέλι τους*), αποσπάσματα από πεζά κείμενα των Βενέζη, Ιορδανίδου και Καραγάτση, ένα

χρονογράφημα της Ακρίτα και ένα μόνο δείγμα ποιητικής γραφής (Ρίτσος, «Όνειρο καλοκαιρινού μεσημεριού»).

Στο βιβλίο *Πλουτίζω τα Ελληνικά μου* (1983) η προβολή της λογοτεχνίας γίνεται εντονότερη. Τα περισσότερα δείγματα προέρχονται από τον πεζό λόγο: πρόκειται για αποσπάσματα από μυθιστορήματα των Καρκαβίτσα, Καζαντζάκη, Βενέζη, Βλάχου, Σαμαράκη, Ταχτσής, Χαρακτηριστικό είναι ότι υπάρχει μόνο ένα δείγμα ποιητικού λόγου (του Γρυπάρη) και επίσης ένας λαϊκός μύθος.

Το βιβλίο των Παναγοπούλου και Χατζηπαναγιωτίδου, *Ελληνικά για Προχωρημένους, Γ κύκλος* (1997), αποτελείται στην πλειοψηφία του από άρθρα και δοκίμια επιστημονικού λόγου δημοσιευμένα στον τύπο. Στην ενότητα «Γλώσσα» υπάρχουν συντομώτατα αποσπάσματα από ποιήματα τα οποία χρησιμοποιούνται εν είδει προτροπών (Σεφέρης, Ελύτης, Παλαμάς, Ψυχάρης). Στην 7η ενότητα εντάσσεται ένα απόσπασμα από τη *Φανέλα με το 9* του Κουμανταρέα. Στην 10η ενότητα υπάρχουν ρήσεις Ελλήνων (Μακρυγιάννη, Σεφέρη, Πεντζίκη, Βασιλικού) και ξένων συγγραφέων, που αναφέρονται στη χώρα μας. Ακολουθώντας, στην ενότητα 11 («Πολιτισμός – Τέχνες – Ψυχαγωγία») υπάρχει και ένα ποίημα της Σαφρούς σε μετάφραση του Χριστιανόπουλου.

Στο βιβλίο Γ επιπέδου των Ε. Δεμίρη–Προδρομίδου, Ρ. Καμαριανού–Βασιλείου *Νέα Ελληνικά για Μετανάστες, Παλιννοστούντες, Πρόσφυγες και Ξένους* (2004), υπάρχει ένα εκτενές αφιέρωμα στην ελληνική λογοτεχνία στην ενότητα 9. Η έναρξη της ενότητας γίνεται με το προοίμιο της *Οδύσσειας* και τη μετάφρασή του. Το πέρασμα στη Νεοελληνική Λογοτεχνία προσεγγίζεται αρχικά θεωρητικά και συγκεκριμένα, με τη βασική διάκριση της Ν.Ε.Λ. στα είδη του πεζού και ποιητικού λόγου, με αρκετές πληροφορίες για το κάθε είδος. Ακολουθούν δύο μικρά αποσπάσματα έργων του Ελύτη και παραθέματα του Καβάφη και του Ρίτσου. Από την πλευρά της πεζογραφίας παρουσιάζεται ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από τον *Ζορμπά* του Καζαντζάκη. Στις επαναληπτικές ασκήσεις της ενότητας συναντάμε απόσπασμα από έργο του Βενέζη. Αξιοσημείωτο είναι ότι υπάρχουν και βιογραφικές αναφορές για τον κάθε λογοτέχνη, έργο του οποίου παρουσιάζεται, ωστόσο η επεξεργασία των κειμένων αφορά κατά κύριο λόγο το λεξιλογικό επίπεδο.

Στο τρίτο βιβλίο της σειράς *Επικοινωνήστε Ελληνικά* (1994) υπάρχει ένα κείμενο με τίτλο «Μία σύντομη ματιά στη σύγχρονη λογοτεχνία». Οι αναφορές περιορίζονται κυρίως σε ονόματα λογοτεχνών, ενώ τα δείγματα έργων που παρουσιάζονται είναι μόλις τρία: ένα απόσπασμα από τη *Χαμένη Άνοιξη* του Τσίρκα, ένα ποίημα του Σεφέρη και ένα απόσπασμα από το θεατρικό έργο *Η αυλή των θαυμάτων* του Καμπανέλλη.

Στο βιβλίο της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης *Συνεχίζοντας* (2004) η παρουσία της λογοτεχνίας ξεκινά ήδη από τη δεύτερη ενότητα, με ένα παραδοσιακό παραμύθι από τη συλλογή *Μαγικά παραμύθια του ελληνικού λαού* του Ιωάννου. Ακολουθούν τρεις μύθοι του Αισώπου. Στη συνέχεια συναντάμε ένα διήγημα του Ταχτσής με τοπιογραφικό χαρακτήρα, το γνωστό ποίημα του Καβάφη «Ιθάκη» και τέλος, ένα μονόπρακτο για το θέατρο σκιών του Μ. Ξάνθου σε διασκευή Ιωάννου, *Ο Καραγκιόζης σε ταξίδι για δουλειές*.

Στο εγχειρίδιο *Η γλώσσα που μιλάμε στην Ελλάδα. Τα Ελληνικά ως ξένη γλώσσα* (2004) υπάρχουν δύο αποσπάσματα διηγημάτων του Αλ. Παπαδιαμάντη και ένα διήγημα του Καραγάτση, ενώ στο βιβλίο του Σιόντη *Μαθαίνω την Ελληνική Γλώσσα* (2001) εντοπίζονται αποσπάσματα από το *Πλατύ Ποτάμι* του Μπεράτη και τη *Μεγάλη Λιτανεία* του Καραγάτση.

Τέλος, ένα από τα πλέον πρόσφατα εγχειρίδια, το *Ακόμα καλύτερα* (2011) των Αντωνίου, Γαλαζούλα, Δημητράκου, Μαγγανά, εμπεριέχει τη σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία στις διδακτικές του προτάσεις, με αποσπάσματα από τα έργα *Και με το φως του λύκου επανέρχονται* της Ζατέλη, *Η Κασσάνδρα και ο Λύκος* της Καραπάνου, *Όνειρο καλοκαιρινού μεσημεριού* του Ρίτσου, αλλά και το *Χάριν Παιδιάς* του Σαββόπουλου. Χαρακτηριστική είναι και η ενότητα 12 του εγχειριδίου, με στοιχεία από λαϊκούς μύθους και την αρχαία ελληνική μυθολογία καθώς και νεότερα λαϊκά παραμύθια.

5. Συμπεράσματα

Παρατηρώντας το λογοτεχνικό υλικό που περιέχεται στα διάφορα εγχειρίδια, οδηγούμαστε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

α) Η λογοτεχνία είναι ανύπαρκτη σε εγχειρίδια που αφορούν τα αρχικά στάδια εκμάθησης της γλώσσας και πυκνώνει όσο το επίπεδο ανεβαίνει. Αποψη μας είναι ότι, ακόμα και σε ένα αρχικό στάδιο εκμάθησης της γλώσσας, που αφορά κυρίως στην κάλυψη της ανάγκης νέου λεξιλογίου, η απλή ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων βοηθάει τους εκπαιδευόμενους να έρθουν σε μια πρώτη επαφή με πιο σύνθετες δομές από εκείνες απλών επικοινωνιακών καταστάσεων. Επιπλέον, η σύνδεση με το πολιτισμικό πλαίσιο της γλώσσας-στόχου γίνεται πιο φυσικά (Nation & Coady, 1988). Παρά ταύτα, είναι γεγονός ότι οι σπουδαστές μέσου και προχωρημένου επιπέδου αποκομίζουν μεγαλύτερο όφελος

από την αξιοποίηση της λογοτεχνίας, καθώς μπορούν να ανταποκριθούν σε συλλογισμούς πιο αφηρημένους και σύνθετους από εκείνους των σπουδαστών του αρχάριου επιπέδου.

β) Ιδιαίτερα σε παλιότερα εγχειρίδια δεν επιχειρείται κάποιο είδος συστηματοποιημένης παρουσίασης των λογοτεχνικών έργων, για παράδειγμα, ανάλογα με το βαθμό δυσκολίας κατανόησης, αλλά ακολουθείται είτε η χρονική σειρά συγγραφής τους, είτε, κυρίως στα νεότερα βιβλία, η συνάφειά τους με τη γενική θεματολογία της ενότητας. Κατά την άποψή μας η παρουσίαση κατά χρονολογική σειρά δημιουργίας του έργου δε θα πρέπει να αποτελεί τόσο σημαντικό κριτήριο, όσο η συνάφεια με τη θεματολογία της ενότητας και το γλωσσικό επίπεδο.

γ) Ο πεζός λόγος είναι το επικρατέστερο λογοτεχνικό είδος μέσα στα εγχειρίδια εκμάθησης της δεύτερης γλώσσας, ενώ η παρουσία του ποιητικού είναι περιορισμένη και παρουσιάζεται σε ανώτερα επίπεδα γλωσσομάθειας. Αυτό είναι εύλογο να συμβαίνει, καθώς η ποίηση σχετίζεται κυρίως με την συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας, που πιθανόν να δυσκολεύει ακόμα και φυσικούς ομιλητές.

δ) Παρατηρώντας τα υπάρχοντα εγχειρίδια συμπεραίνουμε ότι δεν εκμεταλλεύονται πλήρως την παρουσία του εκάστοτε λογοτεχνικού κειμένου, για να το επεξεργαστούν σε επίπεδο λεξιλογικό, συντακτικό, ερμηνευτικό, επικοινωνιακό και πολιτισμικό ταυτόχρονα. Σημαντικό είναι το κείμενο ή το απόσπασμα το οποίο επιλέγεται να είναι αυθεντικό, με τις απαραίτητες ωστόσο προϋποθέσεις της νοηματικής, γλωσσικής και αισθητικής αυτοτέλειας και άρα κατάλληλο για επεξεργασία και ανάλυση. Έτσι το αποτέλεσμα είναι διπλά θετικό, αφού από τη μια πλευρά διδάσκεται η γλώσσα και συγχρόνως δεν παραμερίζεται το πολιτιστικό περιεχόμενο.

6. Επίλογος

Από τη συζήτηση που προηγήθηκε και με δεδομένο τα γεγονότα η λογοτεχνική ικανότητα, ως μέρος της γλωσσικής ικανότητας, είναι απαραίτητη για την απόκτηση της γλωσσικής ικανότητας στο υψηλότερο επίπεδο (Carter & Long 1991:6), υιοθετείται η άποψη για τον σημαντικό ρόλο που, κατά την άποψή μας, μπορεί να διαδραματίσει η νεοελληνική λογοτεχνία στη διδασκαλία της νέας ελληνικής γλώσσας ως ξένης, τόσο σε σχέση με την επέκταση του λεξιλογίου και την εμπέδωση ποικίλων γραμματικοσυντακτικών δομών, όσο και σε σχέση με τη διαμόρφωση ουσιαστικής επαφής με τον ελληνικό πολιτισμό και την εδραίωση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Επιπρόσθετα, η επισκόπηση της ενσωμάτωσης λογοτεχνικών κειμένων σε ευρύ φάσμα εγχειριδίων της Νέας Ελληνικής ως ξένης γλώσσας οδήγησε σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα και άφησε να διαφανεί ότι θα ήταν πολύ χρήσιμη μια περισσότερο συστηματική και διαβαθμισμένη παρουσία της νεοελληνικής λογοτεχνίας (πεζογραφίας και ποίησης) στα σχετικά εγχειρίδια και μάλιστα σε όλα τα επίπεδα ελληνομάθειας, και όχι μόνο στα πλέον προχωρημένα. Στην κατεύθυνση αυτή θα είχε ενδιαφέρον, έστω σε πειραματικό επίπεδο, και η δημιουργία εγχειριδίων προσανατολισμένων στη χρήση της νεοελληνικής λογοτεχνίας ως αποκλειστικού μέσου διδασκαλίας της νέας ελληνικής.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αγάθος, Θανάσης, Βασιλική Γιαννακού, Βαρβάρα Δημοπούλου, Νικόλαος Ρουμπής, Μάχη Μοντζολή και Αλίκη Τσοτσορού. 2011. «Η λογοτεχνία ως πεδίο διαπολιτισμικής προσέγγισης στη δεύτερη / ξένη γλώσσα». Στο *14^ο Διεθνές Συνέδριο. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, Μετανάστευση, Διαχείριση Συγκρούσεων και Παιδαγωγική της Δημοκρατίας*. Πανεπιστήμιο Πατρών. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. Κέντρο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης. Βόλος, 13-15 Μαΐου 2011. Πρακτικά στην ιστοσελίδα: <http://kedek.inpatra.gr/volos2.pdf>, τόμος II, Πάτρα 2011, 27-37.
- Alter, Jean. 1985. «Προς τι η διδασκαλία της λογοτεχνίας». Στο *Η Διδασκαλία της Λογοτεχνίας. Συνέδριο του Σεριζί*, 63-134. μετ. Ι. Ν. Βασιλαράκης. Αθήνα: Επικαιρότητα.
- Αποστολίδου, Βενετία. 2002. «Λογοτεχνία και Ιδεολογία: το ζήτημα των αξιών κατά τη διδασκαλία της λογοτεχνίας». Στο *Λογοτεχνία και Εκπαίδευση*, επιμ. Βενετία Αποστολίδου και Ελένη Χοντολίδου, 335-347. Αθήνα: Τυπωθήτω, Γιώργος Δάρδανος.
- Baynham, Mike. 1990. *Πρακτικές γραμματισμού*. μετ. Μ. Αραποπούλου. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Δενδρινού, Βασιλική. 2004. «Πολυγλωσσικός Γραμματισμός στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Εναλλακτικά Προγράμματα Ξενόγλωσσης Εκπαίδευσης». Στο *Πολιτικές γλωσσικού πλουραλισμού και ξενόγλωσση εκπαίδευση στην Ευρώπη: Policies of linguistic pluralism and the teaching of languages in Europe*, επιμ. Βασιλική Δενδρινού και Βασιλική Μητσικοπούλου, 47-59. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Doubrovsky, Serge. 1985. «Η άποψη του καθηγητή» στο *Η Διδασκαλία της Λογοτεχνίας. Συνέδριο του Σεριζί*, 12-26. μετ. Ι. Ν. Βασιλαράκης. Αθήνα: Επικαιρότητα.

- Greimas, A. J. 1985. «Μετάδοση και επικοινωνία» στο *Η Διδασκαλία της Λογοτεχνίας. Συνέδριο του Σεριζί*, 27-40. μετ. Ι. Ν. Βασιλαράκης. Αθήνα: Επικαιρότητα.
- Καλλιαμπέτσου-Κόρακα, Πόπη. 2004. «Ξενόγλωσση τάξη και Ανάπτυξη Επικοινωνιακής Ικανότητας των μαθητών», στο *Πολιτικές γλωσσικού πλουραλισμού και ξενόγλωσση εκπαίδευση στην Ευρώπη: Policies of linguistic pluralism and the teaching of languages in Europe*, επιμ. Βασιλική Δενδρινού και Βασιλική Μητσοκοπούλου, 401-408. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Lukashvili, Nino. 2009. «Ο ρόλος της λογοτεχνίας στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης. Προχωρημένο επίπεδο ελληνομάθειας.» *Πανελλήνιο Συνέδριο. Η διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης / μητρικής, δεύτερης / ξένης)*. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Τμήμα Νηπιαγωγών. Εργαστήριο Γλώσσας και Προγραμμάτων Γλωσσικής Διδασκαλίας. 4-6 Σεπτεμβρίου 2009, Νυμφαίο Φλώρινας. Πρακτικά υπό έκδοση.
- Μέλλου, Μαρία και Χατζηδημητρίου – Παράσχου, Σοφία. 2001. «Λογοτεχνία και Ζωή.» Στο *Λογοτεχνική Ανάγνωση και Διδακτικές Εφαρμογές*, επιμ. Αντα Κατσίκη – Γκιβαλου, 141-155. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Νάτσινα, Αναστασία. 2007. «Η διδασκαλία της νεοελληνικής λογοτεχνίας ως ανώτερου επιπέδου γλωσσομάθεια για ξενόγλωσσους ενήλικους: στόχοι και μεθοδολογία.» *Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου «Η Ελληνική Γλώσσα ως δεύτερη / ξένη. Έρευνα, διδασκαλία, Εκμάθηση»*, 509-516. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Πασχαλίδης, Γρηγόρης. 2002. «Γενικές αρχές ενός νέου προγράμματος για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας.» στο *Λογοτεχνία και Εκπαίδευση*, επιμ. Βενετία Αποστολίδου και Ελένη Χοντολίδου, 319-333. Αθήνα: Τυπωθήτω, Γιώργος Δάρδανος.
- Riffaterre, Michael. 1985. «Η εξήγηση των λογοτεχνικών φαινομένων.» Στο *Η Διδασκαλία της Λογοτεχνίας. Συνέδριο του Σεριζί*, 135-164. μετ. Ι. Ν. Βασιλαράκης. Αθήνα: Επικαιρότητα.
- Scholes, Robert. 2005. *Η Δύναμη του Κειμένου. Λογοτεχνική Θεωρία και Διδασκαλία των Γραμμάτων*. μετ. Ζωή Κ. Μπέλλα. Αθήνα: Παραφερνάλια - Τυπωθήτω
- Σπανός, Γ. Ι. 2001. «Επικοινωνιακή – κειμενοκεντρική προσέγγιση της Γλώσσας και διδακτική αξιοποίηση λογοτεχνικού κειμένου.» Στο *Γλώσσα και Λογοτεχνία στην Εκπαίδευση*, επιμ. Γ.Ι. Σπανός και Ευαγγελία Φρυδάκη, 185-210. Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή – Χορν.
- Vlaeminck, Sylvania. 2004. «Πολυγλωσσία και Εκπαιδευτικές Πολιτικές για την Ξένη Γλώσσα στην Ελλάδα.» Στο *Πολιτικές γλωσσικού πλουραλισμού και ξενόγλωσση εκπαίδευση στην Ευρώπη: Policies of linguistic pluralism and the teaching of languages in Europe*, επιμ. Βασιλική Δενδρινού και Βασιλική Μητσοκοπούλου, 82-88. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Χοντολίδου, Ελένη. 2002. «Η αξιολόγηση των μαθητών στο μάθημα της λογοτεχνίας.» Στο *Λογοτεχνία και Εκπαίδευση*, επιμ. Βενετία Αποστολίδου και Ελένη Χοντολίδου, 379-390. Αθήνα: Τυπωθήτω, Γιώργος Δαρδανός.

Ξενόγλωσση

- Akyel, Ayse Semra and Eileen Yalçin. 1990. "Literature in the EFL class: A study of goal-achievement incongruence." *ELT Journal*, 44(3), 174-180.
- Albert, Marie-Claude and Souchon, Marc. 2000. *Les textes littéraires en classe de langue*. Paris: Hachette.
- Brumfit Christopher J. and Keith Johnson (eds.) 1979. *The Communicative Approach to Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Brumfit, Christopher J. 1981. "Reading skills and the study of literature in a foreign language." *System*, 9(3), 243-248.
- Brumfit, Christopher. 1986. "Reading Skills and the Study of Literature in a Foreign Language." In *Literature and Language Teaching*, edited by Christopher Brumfit and Ronald Carter, 184-190. Oxford: Oxford University Press.
- Byram, Michael. 2003. "On being 'bicultural' and 'intercultural'." In *Intercultural experience and education*, edited by G. Alred, M. Byram and M. Fleming, 50-66. Clevedon: Multilingual Matters.
- Carter, Ronald. 1986. "Linguistic Models, Language and Literariness: Study Strategies in the Teaching of Literature to Foreign Students." In *Literature and Language Teaching*, edited by Christopher Brumfit and Ronald Carter, 110-132. Oxford: Oxford University Press.
- Carter, Ronald. 1988. "Directions in the teaching and study of English stylistics." In *Reading, analyzing and teaching literature*, edited by M. Short. Harlow: Longman.
- Carter, Ronald. and Michael N. Long. 1991. *Teaching Literature*. Essex: Longman.
- Collie, Joanne and Stephen Slater. 1987. *Literature in the Language Classroom: A Resource Book of Ideas and Activities*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cook, Guy. 1994. *Discourse and literature*. Oxford: Oxford University Press.
- Cook, Guy. 1996. "Making the Subtle Difference: Literature and Non-literature in the Classroom." In *Language, Literature and the Learner: Creative Classroom Practice*, edited by Ronald Carter and John McRae, 151-165. London: Longman.
- Delanoy, Werner. 1991. "Assessing Textual Understanding and Literature Learning in ESL." In *Assessment in Literature Teaching*, edited by Christopher Brumfit, 106-119. London: Modern English.
- Gibbs, Raymond W. Jr. 1994. *The poetics of mind. Figurative thought, language and understanding*. New York: Cambridge University Press.
- Ghosn, Irma K. (2002). "Four Good Reasons to Use Literature in Primary School ELT". *ELT Journal*, 56, (2), 172-179.
- Hall, Geoff. 2005. *Literature in Language Education*. Hampshire: Palgrave Macmillan

- Hill, Jennifer. 1986. *Using Literature in Language Teaching*. London: Macmillan.
- Krashen Stephen. 1985. *The input hypothesis. Issues and Implications*. New York: Logman.
- Lazar, Gillian. 1993. *Literature and language teaching: A guide for teachers and trainers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Long, Michael. N. 1986. "A Feeling for Language: The Multiple Values of Teaching Literature." In *Literature and Language Teaching*, edited by Christopher Brumfit and Ronald Carter, 42-59. Oxford: Oxford University Press.
- Maley, Alan 1989. "Down from the Pedestal: Literature as Resource." In *Literature and the Learner: Methodological Approaches*, edited by Ronald Carter, R. Walker and Christopher Brumfit, 10-17. Modern English Publications in association with British Council.
- Maley, Alan and Duff, A. 1990. *Literature*. Oxford: Oxford University Press.
- McKay, Sandra. 1986. "Literature in the ESL Classroom." In *Literature and Language Teaching*, edited by Christopher Brumfit and Ronald Carter, 191-198. Oxford: Oxford University Press.
- McRae, John. 1996. 'Representational Language Learning: From Language Awareness to Text Awareness.' In *Language, Literature and the Learner: Creative Classroom Practice*, edited by Ronald Carter and John McRae, 16-40. London: Longman.
- Meunier, Jean-Guy. 1996. "Meaning, Narration and Cognition". *Semiotica* 108, 1/2, 157-162. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Nation, Paul. & James Coady. 1988. "Vocabulary and reading". In Carter, Ronald. & Michael McCarthy (Eds). *Vocabulary and Language Teaching*. London : Longman.
- Parkinson, Brian. and Reid Thomas, H. 2000. *Teaching literature in a second language*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Paran, Amos. 2008. "The role of literature in instructed foreign language learning and teaching: An evidence-based survey." *Language Teaching*, 41(4), 465-496.
<http://eprints.ioe.ac.uk/2413/1/ParanStateoftheArt2008.pdf>.
- Pickett, George. 1986. "Reading Speed and Literature Teaching." In *Literature and Language Teaching*, Christopher Brumfit and Ronald Carter (Eds), 262-280. Oxford: Oxford University Press.
- Rosenblatt, Louise. 1995. *Literature as exploration*. New York: The Modern Language Association of America.
- Short, Mick 1996. *Exploring the language of poems, plays and prose*. Harlow: Longman.
- Sihui, Mao. 1996. "Interfacing Language and Literature: With Special Reference to the Teaching of British Cultural Studies." In *Language, Literature and the Learner: Creative Classroom Practice*, edited by Ronald Carter and John McRae, 166-184. London: Longman.
- Sinclair, Barbara. 1996. "Learner Autonomy and Literature Teaching." In *Language, Literature and the Learner: Creative Classroom Practice*, edited by Ronald Carter and John McRae, 138-150. London: Longman.
- Tucker, Holly. 2006. "Communicative collaboration: Language, literature, and communicative competence redefined." *The Modern Language Journal*, 90(2), 264-266.
- Widdowson, H. (1984). *Explorations in Applied Linguistics*, 2. Oxford: Oxford University Press.
- Wissman Bruss, E. 1975. "Formal Semantics and Poetic Meaning". *Poetics* 4, 339-363. Amsterdam: North-Holland Publishing Company.
- Yilmaz, Cevdet. 2012. "Introducing Literature to an EFL Classroom: Teacher's Instructional Methods and Students' Attitudes toward the Study of Literature." *English Language Teaching* 5,1 86-99.
<http://www.ccsenet.org/journal/index.php/elt/article/view/13880/9526>.